

**ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ
ТА ОБОРОННОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ**

За сучасних умов глобальної нестабільності питання ролі переробної промисловості виходить за межі суто економічного аналізу і набуває системного значення для забезпечення стійкості держави. Емпіричні дані свідчать, що саме наявність розвинених виробничих потужностей визначає здатність країни адаптуватися до кризових шоків, зберігати функціонування економіки та забезпечувати базові потреби безпеки. У цьому контексті показовим є досвід України, коли попри значну залежність від зовнішнього фінансування, що стало критично важливим фактором макрофінансової стабільності, структурна стійкість економіки в умовах тривалої війни значною мірою забезпечується саме збереженням і функціонуванням переробної промисловості. За оцінками Світового Банку, скорочення ВВП України у 2022 р. становило близько 29,1%, однак вже у 2023 р. зафіксовано зростання на рівні близько 5%, що частково пояснюється відновленням промислової активності та адаптацією виробничого сектору. Важливо підкреслити, що в умовах повномасштабної війни переробна промисловість виконує не лише економічну, але й прикладну функцію. Наявність виробничих потужностей дозволила Україні масштабувати виробництво критично необхідної продукції, перш за все, енергетичного обладнання та безпілотних систем. За даними Міністерства цифрової трансформації України, у 2023 р. обсяги виробництва безпілотників зросли у десятки разів, що є прямим підтвердженням того, що індустріальна база трансформується у конкретну оборонну спроможність. Також слід враховувати продовольчий аспект, де наявність переробної складової в аграрному секторі забезпечує відносну автономність продовольчого забезпечення навіть в умовах воєнних дій. Це критично відрізняє економіку з розвинутою внутрішньою переробкою від тих, що орієнтовані виключно на сировинний експорт.

Глобальний досвід також підтверджує зазначені закономірності. Так, у США після тривалого періоду деіндустріалізації частка переробної промисловості у ВВП знизилась приблизно до 11%, тоді як у 1970-х роках вона перевищувала 20%. Це супроводжувалося зростанням залежності від зовнішніх виробничих ланцюгів і втратою частини технологічних компетенцій, що стало очевидним під час пандемії та геополітичних криз останніх років. Аналогічні виклики визнає і Європейський Союз, в якому середня частка промисловості у ВВП країн ЄС становить близько 14-16%, і в стратегічних документах Європейської Комісії задекларовано необхідність її підвищення до рівня 20% як умови досягнення стратегічної автономії. Водночас процес відновлення виробничих потужностей є тривалим, оскільки він потребує не лише капіталовкладень, але й формування кадрової та технологічної бази. У цьому аспекті особливого значення набуває мультиплікативний ефект промисловості. За оцінками ОЕСД, одне робоче місце у виробництві генерує від 2 до 3 робочих місць у суміжних секторах, що формує комплексну економічну екосистему та забезпечує стійкість ринку праці.

Таким чином, аналіз як українського досвіду, так і міжнародної практики дозволяє зробити висновок, що переробна промисловість є базовою умовою не лише економічного розвитку, але й інституційної стійкості та здатності держави до самозбереження в умовах системних криз. Саме вона формує матеріальну основу незалежності, яка не може бути компенсована жодними зовнішніми ресурсами. Вирішального значення набувають наявність виробничих потужностей, технологічної бази, виробничих компетенцій і високопрофесійного персоналу, здатних забезпечити оперативне виробництво критично необхідної продукції. Досвід останніх років підтверджує, що в сучасних воєнних конфліктах перевагу отримують не ті економіки, які мають доступ до капіталу, а ті, які здатні швидко трансформувати власний індустріальний потенціал у конкретні результати, як то оборонну продукцію, технології, засоби захисту. Отже, фінансовий капітал не є функціональним заміником індустріального потенціалу, так як він не здатен забезпечити виробництво критичних ресурсів у момент, коли вони потрібні негайно. У цьому контексті саме переробна промисловість виступає ключовим фактором, що визначає межі реальної економічної та оборонної спроможності держави.